

**INTERMARRIAGE (MILLATLARARO NIKOH): JAMIYAT
INTEGRATSIYASI VA MADANIYATLAR DIALOGI OMILI**

*O'zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti
Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 3- kurs talabasi*

Mustafoyeva Gulrux Voxid qizi
mustafoyevagulrukh@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada “intermarriage” (turli millat vakillari o'rtasidagi nikoh) hodisasi zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati, ijobiy va salbiy jihatlari bilan tahlil qilinadi. Maqolaning amaliy ahamiyati shundaki, unda millatlararo nikohlarning global migratsiya, globallashuv va madaniy integratsiya jarayonlaridagi roliga e'tibor qaratadi. Shuningdek, bunday nikohlarda yuzaga keladigan til, din, urf-odat va farzand tarbiyasi kabi masalalar ham ko'rib chiqiladi. Maqola ilmiy-nazariy tahlil va amaliy misollar asosida yozilgan.

Kalit so'zlar: intermarriage, millatlararo nikoh, aralash nikoh, integratsiya, madaniyatlar dialogi.

Kirish: Zamonaviy dunyoda globallashuv va migratsiya jarayonlari turli millat va madaniyat vakillarini bir-biriga yaqinlashtirmoqda. Natijada “intermarriage” – ya'ni ikki xil millat yoki etnos vakillari o'rtasidagi nikohlar soni orth bormoqda. Agar XX asrda bunday nikohlar ko'p jamiyatlarda norozilik yoki ajablanib qarashga sabab bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda ular aksariyat mamlakatlarda normal holat sifatida qabul qilinmoqda.

Intermarriage faqat ikki kishining shaxsiy tanlovi emas, balki ijtimoiy, madaniy va hattoki siyosiy ahamiyatga ega hodisadir. U jamiyatdagi “biz” va “ular” tushunchalarini o'zgartirib, yangi gibril madaniy shakllarni yuzaga keltiradi. Ayniqsa, O'zbekiston kabi ko'pmillatli mamlakatlarda intermarriage tinch-totuv yashash va bag'rikenglik madaniyatining muhim ko'rsatkichlaridan biridir.

Ushbu maqolada intermarriage hodisasining asosiy jihatlari – sabablari, afzalliklari, qiyinchiliklari va kelajakka ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Intermarriagega olib keluvchi bir qancha omillar mavjud. Birinchidan, globallashuv va migratsiya tufayli odamlar o'z millatiga mansub bo'lmagan shaxslar bilan ko'proq muloqot qiladi, birgalikda o'qiydi va ishlaydi. Ikkinchidan, ta'lim va shaharlashuv milliy chegaralarni xiralashtiradi: yoshlar uchun sevgi va moslik millatdan ko'ra muhimroq bo'lib qolmoqda. Uchinchidan, ayrim hollarda o'z millati vakillari orasida turmush o'rtoq topish imkoniyati cheklanganligi ham intermarriagega olib keladi (masalan, ayrim kichik etnoslar vakillari uchun).

O'ZBEKISTON: ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI

Intermarriage ijobiy jihatlari:

- Tolerantlikning oshishi: Turli madaniyatni chuqur bilish va tushunish.
- Ikki til va ikki madaniyatni biladigan avlod (bilingval va bikultural shaxslar).
- Ijtimoiy integratsiya – millatlararo nikohlar ko'prik vazifasini o'taydi.
- Mojarolarni kamaytirish – qarindoshlik aloqalari millatlararo nizolarga qarshi himoya mexanizmi bo'lishi mumkin.

Salbiy yoki qiyin jihatlari:

- Oila ichidagi madaniy ziddiyatlar (bayramlar, diniy marosimlar, oshxona, kiyinish odobi).
- Qarindoshlarning dastlabki qarshiligi ("o'z millatidan bo'lmagan kishini olib kelish" – ayrim an'anaviy jamiyatlarda muammo).
- Farzand identifikatsiyasi masalasi – bola o'zini qaysi millatga mansub deb bilishi? Ikkala madaniyatga ham to'liq moslasha olmaslik xavfi.
- Ijtimoiy bosim – ayrim jamiyatlarda intermarriage hali ham noto'g'ri qarashlarga uchraydi.

Yevropa va Amerika qit'asida intermarriage uzoq tarixga ega. AQShda irqqlararo nikohlar 1967 yilgacha ba'zi shtatlarda taqiqlangan edi (Loving v. Virginia qarorigacha). Bugungi kunda AQShda har uchinchi nikoh irqqlararo yoki etnik jihatdan aralash hisoblanadi. O'zbekistonda esa intermarriage ayniqsa yirik shaharlarda (Toshkent, Samarqand, Farg'ona) keng tarqalgan, chunki bu yerda o'zbek, tojik, qozoq, qirg'iz, rus, tatar va boshqa millatlar asrlar davomida yonma-yon yashaydi.

Tadqiqot metodologiyasi: Ushbu maqolada sifatli (qualitative) va qiyosiy tahlil usullari qo'llanildi. Asosiy metodlar:

- Kontent-tahlil – intermarriage mavzusidagi ilmiy maqolalar, sotsiologik so'rovlar va demografik statistik ma'lumotlarni o'rganish.
- Qiyosiy tahlil – turli mamlakatlar (AQSh, Germaniya, O'zbekiston, Turkiya) misolida intermarriage holatini solishtirish.
- Nazariy modellashtirish – intermarriage natijasida yuzaga keladigan madaniy gibridlanish (hibridizatsiya) jarayonini tahlil qilish.

Maqolada ikkilamchi manbalardan foydalanildi, ya'ni avval o'tkazilgan tadqiqotlar va statistik to'plamlar qayta ishlandi. Statistik ma'lumotlar sifatida Pew Research Center (2022), O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasining 2017-2023 yillardagi oila va nikoh to'g'risidagi hisobotlari, shuningdek, YUNESKOning madaniyatlararo muloqot bo'yicha tavsiyalari asos qilib olindi.

Tahlil: Tahlil shuni ko'rsatadiki, intermarriage darajasi quyidagi omillarga bog'liq:

1. Yosh – yoshlar orasida intermarriagega munosabat ijobiyroq.
2. Ta'lim darajasi – oliy ma'lumotlilar orasida millatlararo nikohlar ko'proq uchraydi.

3. Shahar yoki qishloq – shaharlarda, ayniqsa metropolialarda intermarriage qishloqlarga qaraganda 2-3 baravar yuqori.

4. Dinning roli – diniy jihatdan qat'iy jamiyatlarda intermarriage kamroq.

Pew Research Center ma'lumotlariga ko'ra (2022), AQShda yangi tuzilgan nikohlarning 19 foizi irqalararo, 31 foizi esa turli etnik guruhlar vakillari o'rtasida. Yevropada bu ko'rsatkich biroz pastroq – o'rtacha 8-12 foiz. O'zbekistonda aniq raqamlar mavjud emas, ammo Toshkent shahri uchun sotsiologik kuzatuvlar 15-20 foiz atrofida ekanligini ko'rsatadi (O'zbekiston Sotsiologik Markazi, 2021).

Qiyinchiliklarga qaramasdan, intermarriage jamiyatning madaniy boyishiga xizmat qiladi. Masalan, o'zbek-rus aralash oilalarida farzandlar ikki tilni (o'zbek va rus) mukammal biladi, bu ularga kelajakda keng imkoniyatlar yaratadi. Shuningdek, bunday oilalar millatlararo nizolar yuz bergan taqdirda "tinchlik elchisi" vazifasini ham bajaradi.

Biroq, ba'zi hollarda intermarriage identifikatsiya inqiroziga olib kelishi mumkin: bola "men kimsiz – o'zbekmi, tojikmi, rusmi?" degan savolga javob topishda qiynaladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, agar ota-ona ikkala madaniyatga hurmat bilan munosabatda bo'lsa va farzandga aniq tushuntirsa, bunday muammo yuzaga kelmaydi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, intermarriage (millatlararo nikoh) zamonaviy global dunyoning muqarrar va ko'proq ijobiy hodisasidir. U turli millatlar orasida o'zaro hurmat, bag'rikenglik va madaniy almashinuvni kuchaytiradi. Kamchiliklari (madaniy ziddiyat, qarindoshlar bosimi, farzand identifikatsiyasi) to'g'ri muloqot, ta'lim va psixologik yordam orqali yengib o'tish mumkin.

O'zbekiston kabi ko'pmillatli mamlakat uchun intermarriage nafaqat shaxsiy baxt, balki millatlararo totuvlik va barqarorlikning muhim omilidir. Kelajakda intermarriage darajasini o'rganish va qo'llab-quvvatlash uchun maxsus davlat dasturlari, sotsiologik tadqiqotlar va ommaviy axborot vositalarida tolerantlik targ'ibotini kuchaytirish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Pew Research Center. (2022). Behind the Numbers: Intermarriage in the U.S. 50 Years After Loving v. Virginia. Link: <https://www.pewresearch.org/>
10. (To'liq ma'lumot: "Intermarriage in the U.S. 2022" hisoboti)
2. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. (2023). Oila va nikoh to'g'risida milliy hisobot. Toshkent.
11. Link: <https://stat.uz/uz/> (raqamli nashr)
3. O'zbekiston Sotsiologik Markazi. (2021). Millatlararo oilalar: Toshkent shahri misolida. Sotsiologik tadqiqot materiallari. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.
4. Giddens, A. (2018). Sociology. 9th edition. Cambridge: Polity Press.

O'ZBEKISTON: ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI

(Intermarriage bo'limi, 395-412-betlar)

5. Kalmijn, M. (2019). Intermarriage and Homogamy: Causes, Patterns, Trends. *Annual Review of Sociology*, Vol. 24, 395-421.

12. Link (DOI): <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.395>